

УДК 364.642.2

Щербина С. С.¹, Микитюк К. М.²

¹ канд. соц. наук, доц. ЗНТУ

² студ. гр.СН-217 ЗНТУ

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ЗІ СПІВЗАЛЕЖНИМИ СІМ'ЯМИ

Співзалежність – одна з найпоширеніших сучасних проблем, що заважають повноцінному життю людей. Вона торкається не тільки окремих осіб, але і суспільства в цілому, яке створює умови, що іноді сприяє появі співзалежних відносин і їх передачі з покоління в покоління. Співзалежні люди випробовують постійну потребу в схваленні оточуючих, підтримують принижуючі гідність відносини і відчувають себе безсилими що-небудь змінити, не усвідомлюють своїх істинних бажань і потреб і не здатні переживати почуття справжньої близькості любові. Явище співзалежності характеризується наявністю парадоксальних, тобто суперечливих і таких, що слабо піддаються перевірці і поясненню вчинків та зразків поведінки індивіда. Слід визнати, що співзалежність проявляється як деструктивна форма взаємодії, в основному, при настанні проблемних ситуацій в родині (алкоголізм, наркоманія). Поява співзалежності є обопільним деструктивним

моментом для подружжя. З одного боку, безперечно, страждають жінки, що змушені взаємодіяти з хімічно залежними особами (тобто з людьми, в певному розумінні, зі зміненою свідомістю). З іншого боку, їх співзалежна поведінка, що виникає як реакція на хімічну залежність чоловіка, приймає форми, психологічно несприятливі для інших членів родини і які викликають нові спалахи негативізму у взаємодіях. Хімічна залежність одного зі членів родини неминуче порушує внутрішні відносини. У більшості родин, у яких проживають хворі з хімічною залежністю, виявляються ускладнення, які в останні 15 років стали позначатися терміном співзалежність (з – приставка, що вказує на спільність дій, станів). Співзалежність є не тільки болісним станом для страждаючого нею (часом більш болісним, ніж сама хімічна залежність), але й для членів родини, що ухвалюють такі правила й форми відносин, які підтримують родину в дисфункціональному стані. Співзалежність – це фактор ризику рецидиву хімічної залежності у хворого, фактор ризику виникнення різних порушень у нащадків, у першу чергу ризику хімічної залежності, ґрунт для розвитку психосоматичних захворювань і депресії. Коли говорять про низьку ефективність лікування хворого з хімічною залежністю, часто ремствують на те, що «хворий повернувся в те ж середовище». Дійсно, середовище може сприяти рецидиву хвороби, особливо внутрішнє середовище. Хімічна залежність – сімейне захворювання. Є теорії, що розглядають хімічну залежність як симптом дисфункції родини. Із цього випливає, що система соціальної допомоги повинна передбачати не тільки лікування залежності від алкоголю, наркотиків, але й лікування співзалежності. Допомога необхідна як хворому, так і іншому членові родини, що проживає разом з ним. Нагальною необхідністю осіб таких родин є звертання до соціальних працівників, психотерапевтів та психоконсультантів з сімейних проблем.

Причина живучості співзалежних моделей поведінки – у переході з покоління в покоління системи сімейної взаємодії разом з установками світосприймання, догмами й правилами взаємин і самовідносин, які інкорпорується дітьми й потім переносяться у власну родину, причому часто так і залишаються неусвідомленими. І ця неусвідомленість сприяє створенню подібних деструктивних відносин у нових поколіннях. Часто в такій родині присутній міф про «злу долю» або «невдачливості» її членів. Особливо глибока деструктивність співзалежних відносин у родинах, де в кожному поколінні обов'язково є алкоголіки або наркомани.

Що робити консультантові, якщо він розуміє, що причина сімейних або подружніх безладів – підтримка співзалежності?

1. Насамперед, необхідно повідомити клієнта про ті ознаки, які свідчать про більш-менш глибоку схильність до співзалежності.

2. Досить ясно розповісти про сутність співзалежності, про характерні риси, типових проявів, сімейні сценарії тощо, підкріплюючи теоретичний виклад прикладами з життя самого клієнта, які вже відомі консультантові.

3. Запропонувати пройти курс психотерапії або консультативного соціального супроводу й розповісти про самий процес: про ті підходи, які збирається застосувати консультант, про процедуру самих сесій – про все, що зробить для клієнта цей процес зрозумілим, за рахунок чого робота із соціальним працівником перестане лякати своєю невідомістю.

4. Пояснити, що консультування потрібно й іншим членам родини, але воно повинно бути добровільним – не можна «змушувати», але можна переконувати в цьому, пояснюючи, для чого це потрібно.

5. Необхідно пояснити, що кращим переконанням для інших є щира й систематична робота над своїми внутрішніособистісними проблемами. Навіть якщо інші члени родини не захочуть нічого міняти, особиста психотерапія необхідна, тому що вона дозволить співзалежному не тільки пережити хронічний стрес, але й змінити своє життя до кращого.

6. Якщо переконання консультанта подіють, то далі необхідно обговорити час наступної бесіди й, можливо, намітити її тему.